

AKVA ALMANACH

Rozhovor s Tomášem Hodkem

Zastavit sucho kompostováním

Nedostatečný zájem o návrat kompostu a další organické hmoty do půdy přivedl Tomáše Hodka k dotační politice vlády, a vznikla tak kampaň Voda pro každého. Ta se nyní prezentuje i pod názvem Zastavit sucho a jejím cílem je upozornit na souvislosti mezi dotační politikou vlády a stavem půdy, vody a klimatu.

Vnímáte, že i lidé, kteří dřív ekologii příliš neřešili, na vlastní kůži cítí, že se něco děje?

Změna klimatu je dnes neoddiskutovatelným faktem, stává se realitou. Dochází k ní a my lidé jsme spoluvůrci této situace. Člověk nemusí být vědec, aby chápal, že uhlík nikam nemizí, ani se nový nevytváří. Je ho tu stále stejné množství, ale jde o to, kde se nachází, zda je vázaný v půdě, nebo se uvolňuje do atmosféry. My dnes vlastně děláme všechno pro to, aby uhlík nebyl součástí rostlin nebo půdy, je emitovaný do ovzduší. Vinou lidské činnosti na planetě ubývá uhlík ve vázané formě a přibývá ho v atmosféře se všemi důsledky, které k tomu patří. Uhlík, který se tu ukládal miliony let z přesliček a plavuní, nyní používáme ve formě fosilních paliv a spalováním je přeměňujeme ve skleníkový oxid uhličitý. Kácíme pralesy, naerodované půdě je menší přírůstek organické hmoty, lesy usychají. Tím v krajině ubývají pohlcovači oxidu uhličitého a objem skleníkových plynů v atmosféře dále narůstá.

Jak souvisí změna klimatu s kompostováním?

Nejčastěji se k zastavení klimatické změny nebo ke zmírnění jejích dopadů požaduje snižování emisí CO₂ a za typický problém se označuje letecká a automobilová doprava. Zároveň ale podceňujeme potenciál přírody a krajiny, který je mnohonásobně větší. Vedle snižování emisí totiž potřebujeme začít aktivně vázat uhlík do půdy. Kompostováním a aplikací kompostu na půdu opět ukládáme uhlík do půdy – dochází k tzv. sekvestraci – a zároveň obohacujeme půdu o živiny, které podporují růst rostlin, jež na sebe uhlík vážou, budují z něj stonky, listy, dřevní hmotu. Dalším (a hlavně pro ČR) významným faktorem je, že nejbližší moře je od nás vzdálené 800 kilometrů. To znamená, že se tu neprojevuje vliv vlhkého oceánského vzduchu na malý vodní cyklus a lokální vlhkost vzduchu je závislá na odparu vody u nás v České republice. Když se podíváte na mapu, vidíte, že vodní plochy jsou v celkové rozloze zanedbatelné a hlavní odpar vody probíhá z půdy, která je u nás největším vodním rezervoárem. Proto nezbytně potřebujeme, aby půda v České republice dokázala zasakovat a zadržovat vodu. Kompost tomuto procesu významně pomáhá, jelikož obohacuje půdu o organickou hmotu. Ta je potravou pro mikroorganismy, které si vytvářejí kalíšky, do nichž chytají vodu, aby přežily letní sluneční žár. Těmto kalíškům se říká humus. Na rozdíl od jílovitých částí půdy, kde pronikání vody trvá hodiny a dny, humus vodu nasává rychle jako houba. Dostatek vody zachycené v humusu se odpařuje, přičemž se půda i rostliny ochlazují, a odpar vody tak snižuje teplotu prostředí. Když je schopnost půdy zadržovat vodu vlivem nízkého obsahu organické hmoty nedostatečná, rostliny nemohou sebe ani své okolí ochlazovat a začínají usychat. To dnes vidíme všude okolo nás v naší zemědělské krajině.

A to, kolik živé půdy máme, záleží na zemědělciích?

Zemědělci mají na stav půdy zásadní vliv a největší vliv má 7 % zemědělských podniků, které obhospodařují 65 % zemědělské půdy. To už samo o sobě představuje problém, protože u velkých podniků obhospodařujících tisíce hektarů půdy je nutné procesy automatizovat a je zde velký tlak na efektivitu. A tu nabízí průmyslové hnojení a chemické ošetřování rostlin. Protože však nic neplatí absolutně, i mezi velkými zemědělci jsou dobří hospodáři a stejně tak i mezi menšími zemědělci jsou hospodáři špatní. Cenová a dotační politika podporuje pěstování suchomilných rostlin – řepky, pšenice a kukuřice. Problém sucha tak sice dnes zemědělce trápí, ale zatím to není v rozsahu, který by je přivedl k zásadní změně hospodaření. Zemědělství zaměřené na výnos sleduje především výkonové parametry a péče o půdu a krajinu je vnímána jako podružný problém. Používaná chemie ovšem spolu s plevely, plísněmi a hmyzem likviduje i život v půdě. Přitom téměř 30 let trvající výzkumy amerického výzkumného pracoviště Rodale Institute ukázaly, že právě zlepšení způsobu hospodaření by se mohlo stát nejefektivnější a nejdostupnější strategií při snižování emisí oxidu uhličitého. Jiný výzkum odhaduje, že díky návratu k tradičnímu způsobu hospodaření by mohlo každoročně dojít k navázání čtvrtiny všech světových emisí oxidu uhličitého. Zapojit se může každý z nás podle svých možností praktickým kompostováním, péčí o své či svěřené pozemky nebo jen podporou smysluplných požadavků. Více informací naleznete na www.zastavitsucho.cz. Ne nadarmo zní motto našeho spolku: „Vracíme, co si bereme, víme jak, víme proč.“

Daly se současné problémy předvídat?

Ano, odborníci na tyto problémy upozorňovali už v době, kdy jsem se v roce 2004 díky našemu vstupu do EU začal zabývat směrnicí o nakládání s odpady. Od té doby ve spolku Ekodomov řešíme třídění bioodpadu a kompostování. Oslovovali jsme zemědělce, ale není lehké jít proti chemickým lobby, které mají promyšlený agrotechnický plán a prodají vám ho včetně osiva s tím, že vám naplánují i výnosy a zisk. Je to tak Lákové a jednoduché. Jít proti tomu s myšlenkou, aby si zemědělci sami tradičním způsobem vyráběli kompost, působí naivně a nereálně. Chemie vítězí. Ke zlepšení situace nepřispívá ani fakt, že dotace jsou u nás nastavené tak, že stoprocentně preferují „chemické“ hospodaření a jsou benevolentní vůči jeho negativním ekologickým dopadům.

Vidíte nějaké řešení?

Jedno z možných řešení vidím v tom, že u nás je zhruba milion vlastníků, kteří půdu velkým podnikům propachtovávají. Dostali ji zpět v restituci, většinou ale hospodaření nerozumějí a nemají zájem o to, jak jejich pozemky a půda na nich vypadají. Pomohlo by, kdyby se začali starat o to, jakým způsobem se na jejich půdě hospodaří. V pachtovních smlouvách by povinně měl být definován stav půdy, aby bylo jasné, jak se o ni zemědělec stará. K tomu je potřeba tento stav znát a tady by měl také pomoci stát, aby do pravidelného monitoringu živin zařadil i sledování organické hmoty. Další důležitý krok představuje zásadní změna dotační politiky. Ta se nastavuje rozhodnutím vlády a vládu volíme my voliči. Je tedy na nás, abychom požadovali, aby dotace byly

vypláceny zemědělcům, kteří se starají o život v půdě, vracejí do půdy organickou hmotu, a pomáhají tak zadržování vody v krajině.